Sped. in abb. post. II. gruppo

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 25.— VIDEM, 1. - 15. FEBRUARJA 1954. Leto V. — Štev. 82

UREDNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm - Udine Naročnina: letna 500.— lir, 6 mesečna 300.— lir.

V sovražnike z oblakov
rodu naj našga trešči grom
prost, ko je bil cčakov,
naprej naj bo Slovencev dom,
naj zdrobe
njih roke
si spone, ki jim še teže!

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrok kar ima slava
usi naj si v roke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last.

France Prešeren

Tako ne more naprej

Le malo dni je odkar se je razširila novica, da neodgovorni elementi krožijo po naših vaseh in silijo naše ljudi, da bi podpisali neko spomenico naslovljeno na cerkvene oblasti. Ta spomenica zahteva, naj bi cerkvene oblasti priporočile slovenskim duhovnikom v Beneški Sloveniji, da naj odslej rabijo v cerkvi samo italijanski jezik. Še pred pobiranjem teh podpisov, pa so razširili po naših vaseh nek letak, v katerem vabijo naše ljudi naj zgoraj navedene stvari zahtevajo.

Ni potrebno opozarjati naše ljudi naj se ne pustijo ujeti v to zanko, ker poznamo predobro njihovo zvestobo in privrženost svojemu rodnemu jeziku. Ni bilo dovolj 87 let zatiranja in raznarodovalne politike, ki so jo izvajale razne italijanske vlade in ki se je popolnoma izjalovila. Pri tem se samo vprašamo, kdaj bodo vendar enkrat nehali nadlegovati naše ljudi. ki ne zahtevajo nič drugega, kot tiste pravice, ki so vključene v republiško ustavo.

Kaj čakajo oblasti, da bi napravile konec takemu stanju in nehale tolerirati podobne akcije, ki so sramota za neko demokratično državo, kakršna je Italija. Naši ljudje imajo pravico živeti v miru, imajo pravico do zaščite, imajo pravico, da se ravna z njimi tako, kot z ostalimi državljani. To je, kar zahtevamo.

Leta 1945, ko je naše ljudstvo še mislilo, da bo lahko uživalo sadove zmage, ki je bila dosežena s porazom fašizma, so mu naprtili trikoloriste, ki so izvršili najbolj tolovajska dejanja, kar jih pomni zgodovina. Leta 1949 so zahrbtno ubili blizu Sv. Petra Slovenov Andreja Jušo in morilci so ostali nekaznovani. V istem času je bilo zaprtih več desetin naših borcev za svobodo brez kakšnega vzroka in mnogi izmed njih so morali potem, ko so jih zopet izpustili na svobodo, zbežati v bližnjo Jugoslavijo, kjer so našli zavetišče in kjer žive še danes, da bi se izognili preganjanju trikolorističnih banditov. Mnogim beneškim Slovencem še danes nočejo dati možnosti, da bi lahko šli v inozemstvo, samo zato, ker zahtevajo spoštovanje in upoštevanje naših narodnostnih pravic.

Kam hočejo priti s toleriranjem takega neznosnega položaja? Obstaja ali ne obstaja politična in narodnostna strpnost v Italiji? Če ne obstaja, povejte to odkrito in ne pišite, da so obtožbe, ki so bile napravljene tudi na drugih mestih in od tujih vlad in njihovih zastopnikov glede na postopanje nasproti slovenski manjšini v Italiji, enostavna izmišljotina, medtem ko se v resnici postopa s Slovenci na način, kakršen ni v navadi niti s črnci v Afriki. Tem je vsaj dovoljeno, da se učijo katekizem v svojem jeziku, pri nas pa bi še to radi preprečili.

Ne objavljamo teh obdolžitev morda zato, ker bi hoteli z njimi škoditi ugledu Italije, kot bi radi prikazali nekateri. To delamo samo za dobro Italije, ker se prestiž neke države ne brani z metodami, kakršne so pri nas v rabi. Z nastopom proti takim krivicam delamo samo svojo dolžnost, ker protizakonitost, protidemokratičnost in končno protiustavnost nekaterih sistemov, ne smejo biti tolerirani.

Dolžnost vlade je preprečiti, da bi tako stanje pri nas, ki je postalo že nevzdržno, še nadalje trajalo. Resnica je, da se v Beneški Sloveniji preganja slovenske ljudi, da bi jih radi zadušili in da so jim zato odvzeli najosnovnejše pravice, ki bi morale biti zajamčene slehernemu človeku.

Ohranimo naše občine

Kaj nam pove primer Čizerjev

Do pred nekaj desetletji se je v čizerski občini govorilo po slovensko v naslednjih njenih vaseh: Smardeča, Stela, Slovenska Hoja in Sedila. Tudi del družin v vaseh Mala Mažerja in Zumajani je govoril isti jezik. Spričo tega lahko mirno ugotovimo, da je vsaj dve tretjini prebivalstva te občine bilo slovenskega izvora. Tega pa ne trdimo samo mi, ampak potrjuje tudi prof. Francesco Musoni v nekem svojem eseju pred 40 leti (Tedeschi e slavi in Friuli), ki ga je objavil v Vidmu in je še danes ohranjen v mestni knjižnici »Vincenzo Joppi«.

Danes je od slovenstva v teh vaseh ostalo samo še ime. Razen nekaj starejših ljudi, govore vsi prebivalci samo po furlansko.

Gotovo se bo vsakdo vprašal kateri je bil glavni vzrok, da se je to prebivalstvo komaj v nekaj desetletjih asimiliralo s furlanskim elementom. Imamo številne druge vasi, ki so povezane s furlanskimi središči z boljšimi cestami in bolj prometnimi kot so pa tiste, ki povezujejo slovenske vasi bivše občine Čizerje s Tarčentom, pa so kljub temu ohranile svoj jezik in svoje narodne značilnosti.

Občina Čizerje je bila ukinjena pred 30 leti in so njene vasi priključili k Tarčentu, ki je ebenem sedež okraja. Slovensko prebivalstvo bivše čizerske občine je imelo od takrat opravka z nekim mestom, kjer niti en uradnik, ali občinski funkcionar ni poznal njihovega jezika. Pa to še ni predstavljalo posebnih težav, ker so omenjeni prebivalci znali tudi furlanščino, kot jo zna vsaj deloma vse slovensko prebivalstvo tega okraja. Težje je bilo dejstvo, da so jih funkcionarji, s katerimi so imeli opravka, poniževali in prezirali.

Od tu se je torej porodil pri teh naših Slovencih sklep, da se morajo rešiti te vrste manjvrednosti in logična posledica je bila, da so polagoma opustili svoj jezik. Kljub temu pa se vseeno pozna, da prebivalci slovenskih vasi, bivše čizerske občine niso Furlani. Oni ne govore čisto furlanščino, kot jo govorijo ljudje drugod po Furlaniji, pač pa je njihova govorica nekakšna furlanščina pomešana s slovenskimi besedami, ki jo često ne morejo razumeti niti Furlani sami. Kdor bi se hotel o tem prepričati, je dovolj da gre ob tržnih dneh v Tarčent, kjer bo slišal med ljudmi fraze, kot je n. pr. tale: »La me krave e ha un biel vime e tant lat.«

Navedli smo primer Čizerjev, da bi naši ljudje spoznali, kakšne težke posledice bi imela izguba avtonomije naših občin. To pa zato, ker se namerava, kot smo že pisali zadnjič, priključiti nekatere izmed njih k občinam, ki imajo svoj sedež v krajih, kjer se ne govori po slovensko. Dokler bodo naše občine ostale samostojne, bodo župani, občinski uradniki, občinski stražniki in obhodniki, vedno ljudje iz domačega kraja. Kadar pa imamo na občini domačine naj si bo že katere koli stranke, bodo ti z ljudmi vedno govorili v njihovem in svojem jeziku.

To je vzrok, zakaj se morajo naši ljudje upreti vsakemu poizkusu izpremembe občinske jurisdikcije. Če tega ne bomo storili danes, bomo deležni jutri istih težav, v kakršnih so se znašli slovenski prebivalci občine Čizerje.

Krediti v korist gorskega kmetijstva

Ker je več naših čitateljev izrazilo željo, da bi radi bolje poznali zakonske določbe glede kreditov, ki jih nudi država v korist kmetijstva, zlasti onega v gorskih krajih, smatramo za potrebno, da v naslednjem podamo kratek izvleček tistih zakonov, ki pridejo za to v poštev.

Med najvažnejšimi tovrstnimi ukrepi, ki so bili izdani po vojni za pospeševanje kmetijstva, je treba omeniti zakon št. 949 od 27.5.1952. Ta zakon ima med drugim namen, da bi z dodeljevanjem kreditov po ugodnih pogojih, pomagal gorskim krajem, prav tako kot zakon št. 991 od 25.7.1952.

S prvim zakonom je bil ustanovljen pri ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo poseben krožni fond, v katerega daje država v dobi pet let, začenši od finančnega leta 1952-53 po 25 milijard lir letno. Iz tega fonda se potem dovoljuje predujme tistim kreditnim zavodom, ki bi jih zaprosili. Prednost imajo taki denarni zavodi, ki dajejo kmetijske kredite za nabavo strojev italijanske proizvodnje, ali pa ki dajejo posojila za namakalna dela in za kmečke gradnje.

Rok posojil za nabavo kmečkih strojev je enak onemu, kot ga predvideva zakon za agrarne kredite št. 1760 od leta 1828. Trajanje ostalih operacij pa je precej nižje od najdaljšega roka 30 let, kot ga določa omenjeni zakon za posojila v svrho kmetijskih izboljšavanj. To je razumljivo spričo potrebe po nagli obnovi sklada, da bi se z njim okoristilo čim večje število kmetovalcev. Poleg tega pa določa zgornji zakon, da dovoljeni krediti ne smejo presegati 75% predvidenega stroška.

Od posojil se plačuje 3% obresti, vštevši upravne stroške, varščino in druga bremena. Ničesar drugega torej, razen letnega odplačilnega obroka in obresti se torej ne sme zahtevati od tistih, ki so najeli tako posojilo.

K ukrepom, ki jih je priznala država s zakonom št. 991 od 25. julija 1952 v korist gorskim krajem, se prišteva tudi predujme, ki jih je dala država do zneska ene milijarde lir v letu 1952-53. Ti zneski se lahko dvignejo na dve milijardi za vsako naslednje leto tekom devet let in so jih deležni denarni zavodi, ki podeljujejo posojila za izboljšanje kmetijstva, ki se obvežejo, da bodo dali posojila direktnim poljedelcem in malim ter srednjim kmetovalcem, kakor tudi posameznim ali povezanim obrtnikom, ki delujejo v gorskih predelih.

Namen teh operacij je, da bi z njimi pospešili razvoj živinorejskih in gozdnih posestev ter tistih podjetij, ki skrbijo za predelavo pridelkov iz gorskih krajev, kakor tudi za zdravstveno in življenjsko izboljšanje privatnih bivališč v turistične namene.

Taka posojila, ki jih predvideva zakon, so omejena na 80% tehnično dopustnih stroškov in se amortizirajo v 30 letih z letnim odplačilom 4% vključno obresti.

Težave pri vzdrževanju naših cest

Proučevanje številnih problemov naše dežele kot smo ga izvedli v našem listu, nudi dovolj snovi za koristno razpravo, ki naj bi če potrebno razčistila, razvrstila in opredelila različne možne rešitve. Med najbolj zamotanimi problemi, ki bi jih bilo treba pri nas rešiti, je problem cest in povezave naših gorskih vasi s središči v dolini. Ne glede na to, da obstaja še vedno kakih 20 vasi, ki so povezane z dolino samo z navadnimi stezami in kjer je treba vse pridelke in drugo blago prenesti na hrbtu in za katere upamo, da se bo tudi napravilo kmalu konec njihovemu trpljenju, pa moramo pomisliti, da tudi tam, kjer so vasi že povezane s cesto, vaščani ne morejo plačevati stroškov za njihovo vzdrževanje.

Znano je, da je v vsej naši deželi vzdrževanje cest celotno v breme občin. To je zelo krivično in zaradi tega so občinski proračuni v težavah, ker nimajo potrebnih sredstev. Posledica je, da so ceste zapuščene in v slabem stanju. Če izvzamemo Sv. Peter Slovenov, so vse naše občine majhne, imajo zelo omejene dohodke, ki dostikrat ne zadostujejo niti za kritje najosnovnejših upravnih stroškov. Često se zgodi, da bi morali kriti stroške za vzdrževanje cest, ki presegajo celoten bilančni dohodek občine.

Ceste v naši deželi niso važne v državnem merilu in zato se državna in pokrajinska uprava ne brigata, da bi pomagale občinam pri njihovem vzdrževanju. Vendar pa pri tem ne smemo pozabiti, da te ceste predstavljajo edino povezavo naših vasi z ostalim svetom in da se za te vasi do pred kratkim ni potrošilo niti lire. Po drugi strani pa vidimo, da drugod država skrbi za ceste. Jasno je, da mora skrbeti za vzdrževanje cest prav država, ki pobira cestnino od prometa, ne pa naše občine, ki od tega nimajo nobenih dohodkov.

Zdi se nam, da bi morale biti vse ceste, ki peljejo iz naših občin proti upravnim središčem, brez nadaljnega v breme pokrajine in države. To pa zato, da bi ne delali razlik med občinami. Imamo namreč nekatere občine, ki nimajo skoraj nobenih stroškov za ceste, druge pa, ki so s takimi stroški preobremenjene.

Pri tem pa se ponavadi zgodi, da so občine, ki nimajo nobenih stroškov za vzdrževanje cest, mnogo bolj napredne od naših ter imajo mnogo višje dohodke prav zaradi takih cest, ki jih povezujejo z našimi gorskimi občinami. Naj omenimo kot primer samo Čedad, ki uspeva predvsem s trgovino z našimi ljudmi in kraji in ki plača sorazmerno zelo malo za vzdrževanje tistih cest, ki ga povezujejo z njegovo okolico. Vse to zato, ker ima ta občina srečo, da so njene ceste pod upravo države ali dežele.

Pravično bi torej bilo, da se odpravi take nepravilnosti, ki preprečujejo našim občinam tak razvoj, kot si ga želijo in bi ga lahko imele. Koristi, ki jih ima država od prometnih dohodkov, bi morali bolj pravično in proporcionelno razdeliti na vse državljane.

Slovenska duhovščina cone A proti priključitvi k Italiji

Slovenski duhovniki iz cone A STO so konec decembra lanskega leta poslali Organizaciji združenih narodov, resolucijo v kateri se izrekajo proti priključitvi cone A k Italiji. V resoluciji je med drugem rečeno:

»Ko se odloča usoda Svobodnega tržaškega ozemlja, se podpisani katoliški duhovniki slovenske narodnosti, bivajoči na področju A, pridružujemo ugovorom slovenskega ljudstva proti namenu nekaterih velesil, da se to področje izroči Italiji. Poudarjamo predvsem, da Italija ni zmožna pravično vladati narodnim manjšinam; dokazala je to svojo nezmožnost v dobi od novembra 1918 do izbruha druge svetovne vojne, ko je imela zasedene in priključene bivše avstrijske dežele ob Jadranu, Južni Tirol in Dodekanez; nasilje raznarodovalne politike se ni ustrašilo niti bogoskrunskega poseganja na versko in cerkveno področje. Poudarjamo, da protimanjšinski šovinizem ni specifičen produkt fašistične miselnosti temveč je globoko ukoreninjen v duševnosti vseh italijanskih vodilnih plasti brez razlike svetovnega ali političnega naziranja. Zato nimajo nobene praktične vrednosti obljube in zagotovila, ki bi jih eventuelno dali tudi najvišji predstavniki Italije v slovesnih trenutkih ali v mednarodnih pogodbah. Za slovensko manjšino v tržaškem mestu je edina rešitev v tem, da ne pride nikoli več pod italijansko upravo.«

Nova vladna kriza

Čudež, v katerega je Amintore Fanfani menda do zadnjega verjel pri sestavi svoje kratkotrajne vlade, se ni zgodil in dne 29. januarja je dobil v parlamentu nezaupnico ter ostal v manjšini za 43 glasov. Za Fanfanijevo vlado so volili samo demokristjani, republikanci in tri južnotirolski poslanci. Proti so volili poslanci KPI, PSI, PSDI, monarhisti in neofašisti, medtem ko so se liberalci vzdržali.

Spričo tega je moral Fanfani podati ostavko in predsednik republike Luigi Einaudi je začel že petič po zadnjih volitvah s posvetovanji za rešitev vladne krize. Sedaj so se sporazumele sredinjske stranke, to so demokristjani, liberalci, saragatovci in republikanci za sestaviti skupno vlado.

Zmage vietminskih oddelkov

Vjetminske divizije se zbirajo na področju reke Nam Hu, ki je dotok reke Mekong. Drugi oddelki vjetminskih čet so dospeli do levega krila reke Nam Bac, ki je dotok reke Nam Hu, na katero se oslanja en sektor francoske-laoške obrambe.

Francosko poveljstvo je odredilo, da mora civilno prebivalstvo izprazniti vse doline na področju severno od Luang Prabanga, kjer izvajajo vjetminske čete glavni pritisk. Laoška vlada je začela graditi posebna taborišča za prebivalstvo teh področij.

NAČELNIK GENERALŠTABA JUGOSLOVANSKE ljudske armade general polkovnik Peko Dapčevič je odpotoval v Abesinijo na posebni obisk v to državo.

MIROSLAV KRLEŽA, književnik in podpredsednik Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu je bil odlikovan z redom junaka socialističnega dela.

INDIJSKE ČETE, ki so nadzorovale ujetnike, ki so odklanjali repatriacijo, so začele odhajati s Koreje.

MLADINSKI DOM UNESCO — V Gautingu v bližini Münchena na Bavarskem (Južna Nemčija) so pred nekaj meseci odprli prvi Mladinski dom UNESCO v Evropi.

Gauting je lep letoviški kraj ob železnici, ki vodi iz Münchena k bavarskim jezerom na jugu Nemčije. Nekdanji gradič z lepim parkom in igrišči služi mladini vseh narodov, ki se tukaj ustavi, za študij in razvedrilo.

IZ NAŠIH VASI

SREDNJE

Al je rjes, de boju ukinil naš kamun?

A sta čul. Pravijo, de boju naš kamun premestil u Sv. Lenart. Tistega pa njesmo prou nič zadovoljni. Zakí bi se muorli mi obračat tam dol, ku smo se nimar sami upravljal. Naš kamun ni takuó majhan za de bi ne mogu se sam uzdaržovat. Saj plačuvamo dauke. Trjeba je rajš, de boju šli na akmun tajšni možje, ki boju ljeuš znal kamun vodit. Tisti, ki so sadá imajo malo kompetence, saj vidimo kakuó se malo brigajo za nas.

Imamo še use cjeste za postrojit, vas Oblica je še brez nje. Tajšen kamun par kunfinu ku je naš bi na smú bit takuó zapuščen. Šindik na mjesto, de bi hodú dol po prefeturi podpisovat spomenice na Organizacijo združenih narodov za tardit, de mi njesmo Slovenci, bi buojš nardiu, de bi uprašu za kajšno pomuoč. An če je rjes, de oblasti mislijo ukinit naš kamun, naj poskarbí, de se prepreči tajšen ukrep.

PRAPOTNO

Imjel bomo novo šuolo

Zvjedal smo, de je ministrstvo za javna dela (Ministero Lavori Pubblici) dalo našemu kamunu 20 milijonou lir, de bo nardiu novo šuolo u Prapotnem. Djelo bo začelo na pomlad.

ZAPRLI SO GA

Pretekli tjedan so zaprli Cosson Angelja iz Košonov, ker je obdoužiu svojega vaščana Cosson Ezio, de ga je ponoč napadu, stepu an mu ukradu 10 taužent lir. Karabinerji so poklical na zasliševanje Cosson Ezio, a tist je povjedu, de sta se pred dnevi skregala an de mu je Casson Angel groziu, de ga bo ubiu. Karabinerji so Cossona Angelja zaprli zavoj lažnega pripovedovanja an zavoj grožnje z nuožam.

* * *

Iz Oborč peje cjesta u Sv. Lenartsko dolino. Tista cjesta je bla nareta šele u cajtu parve svjetoune uojské, a na žalost od takrat je popounoma zapuščená. Nam tuó djela velike preglavice, ker tista cjesta nam zlo služi za vozit senuó an darvá iz tistih senožet, ki posedujemo po krajih od kuod vozi tista cjesta. Je potrjebno, de se jo popravi, ker če se bo čakalo še malo cajta za jo postrojit bo ratala ku potok.

TORJAN

ŽALILA JE OFICIRJA

Pretekli tjedan se je muorala zagovarjat pred čedadsko preturo Klinjon Ernesta, stara 43 ljet, doma iz Mažerol, ker je dne 19. ženarja žalila dnegá oficirja u Čedadu. Pretor jo je štrafu na 8 mjescu paražona an 10 taužent lir multe.

Za novo šuolo u Torjanu

Za nardit novo šuolo u Torjanu je governo dau 20 milijonou lir. Troštamo, de se boju djela na pomlad začela an de bo ušafalo več naših ljudi kruh.

TELEFON U MAŽEROLAH

Kakor smo čul pravit bo tud naša vas imjela telefon. Kamun je že nardiu kontrat s TELVE za ga napejat. Tuó bo za nas velikega pomjena, ker do sadá najbližji telefon je u Torjanu, ki je deleč od naše vasi 8 kilometru.

Djelouci Italcementi boju imjel šjopero

Že več časa se parpravjajo djelouci, ki djelajo u Skrilah u kamnolomu za šjopero. Ta šjopero boju nardil zavoj tega, ki Italcementi jim nejče povišat plač.

SOVODNJE

Smučarske tekme na Matajurju

Dne 21. tega mjesca boju na Matajurju velike smučarske tekme (gare). Tale bo že tretja tekma, ki se varši u tjem kraju. Smučarski teren je zlo dobar an zatuó je interesament jubiteljeu smučk nimar buj velik.

Do sadá so smučarji hodil smučat narbuj u Kanalsko dolino, ker je biu Matajur nepoznan. Če bi naš kamun nardiu več propagande bi paršló u naše kraje nimar več zimskih turistou an Matajur bi postú zlo dobra an najbližja točka za smučarje iz Vidma, Gorice an Trsta. Sevjeda bi bluó potrjeba parpravit tud gorke lokale, kjer bi se športniki mogli preobleči an se odpočit.

Troštamo se, de se boju udeležili tekem tud naši vaščani u venčim številu ku lansko ljeto an de boju med parvimi pri tekmovanju.

ZA DEMOKRATIZACIJO KAMUNA

Je precej časa, de ni imú seje naš kamunski konsej. Po druzih krajah se daržijo seje na kamunu najmanj enkrat na mjesac, par nas pa muormo bit srečni, če tuó rata enkrat usakih tri mjesce. Tuó ni prou. Duó je biu poklican za vodit naš kamun ne smije spat. Imamo nimar neštjeto problemou za razpravjat. Povarh tega naši kamunski možje ne smijejo pozabit, de je potrjebno, de se ljudem povje kuó hredó kamunska opravila. Tle par nas se nič ne vje, use se darži zakrito ku, če bla nejšna skriunost. Al je kajšen povjedu kakuó je šló preteklo ljeto s kamunsko bilanco? Nobedan ne vje nič. Ljudje imajo pravico vjedat za use reči, ki se godijo na kamunu.

NOV KOMANDANT KARABINERSKE POSTAJE

Pretekli teden je prišel na novo službeno mesto v Stolbici brigadir Guido Pezzaioli, ki je do sedaj služboval v Čenti.

SV. PETER SLOVENOV

Djeluce, ki so tjel u Švico so zavarnil

Ni dougo od tuod, de je šlo iz našega kamuna u Videm več mladih puobou za se upisat, de bi bli sprejeti za ití na djelo u Švico. Na žalost use djeluce so nazaj zavarnil, ker nobedan ni imú dokumente u redu. Švicarske oblasti so zahtevale, de bi usak imú dokumentirano kajšen meštjer djela, ker ne verjamejo na besjedo. Kamun preden vabi ljudje u Videm bi muoru povjedat kaj je potrjebno an ne djelat takuó povaršno an storit ljudi okuol hodit zastonj.

ZA ŠUOLO U PETEJAHU

Naš kamunski konsej je odobriu sklep, de se dodeli 2 milijona lir za dokončne zgraditve šuole u Petejahu. Tisto djelo bo nareto od gradbenega podjetja Tosolini iz Sv. Petra.

KAMUNSKA BILANCA POGLIHANA

Kamunska bilanca je bila preteklo ljeto zaključena aktiuna. Kadar je nova uprava začela uradovat smo imjel u našem kamunu 6 milijonou lir dougá.

Za cjeste popravit so lansko ljeto zapravil 8 milijonou lir. Sadá se čaka, de bo naš konsej skarbiu, de se popravi tud domaci britof.

SMRT ZAVEDNE SLOVENKE

Pred kratkem je umrla u Ažli u starosti 73 ljet Škufet Roža, poročena Kont, mati sekretarja DFS za Beneško Slovenijo Marjana Konta. Pogreb je biu na domačem pokopališču an so se ga udeležili pouno ljudi. Beneške žene so poklonile ranki ljepo girlando.

Ranca Roža Škufet je bla nimar zavedna Slovenka, ki je kljub težkim razmjeram, ki so nimar ble u Beneški Sloveniji, ostala zvjesta svojemu rodu an svojemu jeziku. U suojim živenju je dosti tarpjela, posebno zadnja ljeta kar so jo naši naspruotniki preganjali. A useglih ni klonila an je bla uzgled usjem ženam ne samo u Ažli, ampak po usej Beneški Sloveniji. Njeno izgubo bomo težkuó občutili.

Naj ji bo lahká domača zemlja, žalujoči družini pa izražamo naše iskreno sožalje.

PODBONESEC

30 milijonou lir za cjesto u Kalo

Nje dougo od tuod, de smo zvjedal, de je ministrstvo za javna dela (Ministero Lavori Pubblici) dalo 30 milijonou lir za nardit parvi kos cjeste Zapotok-Kala. Takuó kot smo čul pravit boju začel djelat tisto cjesto na pomlad. Drugi kos cjeste boju nardil pa buj pozno an bo pejala do Črnega vrha.

Ta cjesta je zlo potrjebna, ker u Črni vrh ne peje nobedna cjesta an ljudje muorejo hodit po stezah an prenašat use brjemana na harbtu.

HUDA PROMETNA NESREČA

Pretekli tjedan se je zlo hudo ponesreču naš vaščan Kukovac Anton, ki je u službi u Gorici par policiji. Kukovac se je peju s svojim motociklom an mu je spuznilo zavoj ledene cjeste blizu Saržente an je padu na tla. Par padcu se je močno udaru na glavo an so ga muorli hitro pejat u čedadski špitau. Zdraurniki so ugotovil, de mu je poknila lobanja an zatuó je njegovo stanje zlo nagobarno.

ČRNOVRŠANI ZAHTEVAJO DRUGEGA DUHOUNIKA

Dne 28. ženarja so Črnovršani poslal videmskemu škofu spomenico s katjero uprašajo cerkveno oblast naj odstrani sedanjega duhounika. Spomenica je bla podpisana od večine hišnih poglavarjeu te vasi an zatuó ljudje se troštajo, de jim bo prošnja uslišana.

* * *

Pretekli tjedan je paršú u našo vas senator Pelizzo iz Čedada. Najbrže je paršú nas snubit za imjet naš voto u slučaju, ki boju druge votacjoni. Telkrat pa Črnovršani se ne boju pustil ujét tu skopac ku druge ljeta kar so dajal njih voto krščanski demokraciji. Tuó naj se lepuó zapuomni tud senator Pelizzo.

LAZE — Skuoze prokuro je Doardo Dorboló (Kopitaju) poročiu Adelo Pjerih (Pjerhovo), ki bo šla h možu u Avstralijo.

* * *

Dne 28. ženarja je biu u naši vasi pogreb Gujon Emilije, ki je pred 11 mjescu bila poročila u Belgiji Rina Kadalina iz Laz. Umarla je na porodu, otročič pa je ostú žiu. Mož an bratje, ki djelajo u Belgiji, so storli parpejat nje truplo s posebnim martvaškim »furgonom« u Laze, de bo počivala na domači zemlji. Kar je biu nje pogreb je bluó use puno ljudi, med njemi smo naštjeli 6 duhovnikou. Renki Emiliji, ki je paršla ku martvá nevjesta u novo hišo naj Buoh da večni pokoj; žalostnemu možu an njegá otročiču pa udanost u vojo božjó!

DREKA

Posojilo našemu kamunu

»Cassa Depositi e Prestiti« je nakazala za naš kamun 1,525.000 lir za uraunovesit (poglihat) bilanco za ljeto 1951. Tisto posojilo se bo muorlo varnit u 30. ljetih.

* * *

Šele sadá smo zvjedal, de na božični večer je biu u Franciji povožen Auguštin Dreščič, doma iz Dolenje Dreke. Mu želimo, de bo hitro ozdravu.

* * *

Danilo Trušnjak, doma iz Dreke, se je pred kratkem poročiu u Belgiji, kjer djela že več ljet. Poročiu je Lino Garjup.

GRMEK

ŠTIRI SMARTNE KOSE

Pretekli mjesac so umrli u našem kamunu tile ljudje: Kanalac Terezija - Mohorinova, stara 74 ljet, doma iz Gorenjega Brda; Vogrič Rafael - Skinen, star 60 ljet, doma iz Gorenjega Brda; Vogrič Štefan - Fuščovih, star 80 ljet doma iz Gorenjega Grmeka, Nuta Balenterjeva, stara 81 ljet, iz Topolovega.

TOPOLOVO — Ljeta 1953 u naši vasi ni nobedan umrú. Rodili so se 4 otroc: Filipič Ernesta (Luščakova), Garjup Marko (Drejonu), Drecsti Marija (Moholova), Rukli Silvan (Lukcij).

* * *

Marta Bukovac iz Topolovega se je poročila z Jean-Pier Cicoletti iz Lausanne u Švici. Tud Angel Obid se je poročiu. Oženú se je z 'dno Belgijanko u Belgiji, kjer že več ljet djela. Jim želimo puno sreče an vesejá.

* * *

Alojz Lauretič, ki je lansko ljeto po 30. ljetih paršú svoje domače kraje gledat, se je pred kratkem nazaj varniu u Avstralijo. Mu želimo dosti sreče an de se bi u kratkem spet varniu.

BRDO

NAŠ KUMUNSKI KONSEJ e tu njegá zadnji seji deliberóu za kupiti tu Brde dvje hiši. Te dvje hiši no če je podrjeti zavoj tega, ki cjesta na je masa tesna tu tjem kraju.

Ta delibera ne bá že aprovana od prefeture.

* * *

Iz našega kumuna no će jetí na djelo tu Kanado 1222 djelouceu.

* * *

Pretekli tjedan so paršli tu Zavrh za raziskovat jame skupina specialistou od »Circolo speleologico« iz Vidma.

FOJDA

10 MILIJONOU ZA ŠUOLO U ČENEBOLI

Prou tele dni smo zvjedali, de ministrstvo za javna dela (Ministero dei Lavori pubblici) je dodelilo našemu kamunu 10 milijonou lir za zgradit šuolo u Čeneboli. Sadá se u tisti vasi uči u nekšni privatni hiši.

SV. LENART SLOVENOV

Po 30. ljetih se je varniu damú iz Francije Neto Stančev iz Mjerse. Povjedu nam je, de svoje stara ljeta jih bo preživu na domači zemlji.

* * *

U Kravarju je umrú Vincenc Hvalica (Qualizza), Petron po domače. Biu je star 65 ljet. Naj mu bo lahká domača zemlja.

REZIJA

Zaradi bede in mraza je hotel v zapor

Prebivalstvo naše doline se še ni pomirilo zaradi krvavega zločina, kjer sta postala žrtev zakonca Paleti iz Korit, ko se je razširila govorica, da ni Negro, ki se je obesil na božično noč morilec, ampak Di Lenardo Vincenc iz Osojan, kar se je pa nazadnje izkazalo, da ni res.

Di Lenardo, ki je star 21 let je bil že dalj časa brez dela in torej zato zelo obupan. Pred kakimi 14 dnevi se je podal v pokrajino Padova iskat dela. Krožil je več dni sem in tja, a dela ni mogel dobiti in zato se je zatekel k organom javne varnosti, v Marostica, da bi ga poslali domov z izgonskim listom, ker ni imel več denarja za potovanje in hrano. Povedal je svojo žalostno zgodbo in med pripovedovanjem tudi nekako omenil, da je postal nevaren element, kar je organom javne varnosti vzbudilo sum, da je morda prisostvoval pri umoru Paletijevih. Njegovo čudno in nezaupno obnašanje je ta sum še bolj potrdilo in zato so ga prepeljali v zapore v Tolmezzo, kjer so uvedli natančno preiskavo. Po večdnevni preskavi so ugotovili, da je bil Di Lenardo v noči, ko se je odigrala strašna tragedija, v Vidmu in da je prišel v Rezijo šele zvečer pred Božičem in da potemtakem ni mogel sodelovati pri umoru.

Di Lenardo se med zaslišavanjem nikakor ni hotel izmotati iz te nevarne mreže v katero je namerno zabredel ampak je celo izjavil, da bi rad ostal v zaporu, ker ga na svobodi ne čaka drugega kot mraz in beda. Njegova želja se mu pa ni izpolnila, kajti Di Lenardi-ja so po končani preiskavi izpustili, ker ni zakrivil kaznivega dejanja.

TAJPANA

Autobus Platišče - Neme - Videm

Autobus, ki vozi iz našega kumuna u Videm imá tasprej tabelo na kateri to je takole pišeno: »Platischis - Nimis - Udine«. U resnici pa odkar e snjeh, ki to ga je koj desat centimetre, poštarku naše cjeste, u Platišče autobus o ne vozi več, ampak samo do Tipane. An tuó to nje koj začasno, ker snjeh uón mez robe o ne bo se otaju fin do marča an autobus do te vasi o ne bo vozu fin k' to ne bo kopno. Dita Comelli iz Nem, ki vozi s tjem autobusom ima use ražoni za ne jetí buj indavant koj Tipana, ker voziti uón mez robe z njim težkem autobusom an z ljudmi ta na njim, če cjesta na nje očedena, to je na velika responsabilitat, k' majedan bi se je ne uzéu. Tuole no bi muorle autoritadi vidati, ker to je na rječ nesmiselna pustiti dvje vasi — Platišče an Brezje — cjelo zimo brez autobusa zavoj desat centimetre sneha. Ljudje tjeh dven vasi no muorejo hoditi no uro nu pou za priti autobus lovit kar no majó bizunjo jeti tu Neme ali tu Videm. An za očediti cjesto od desat centimetre sneha an urejči po njej no mar pjeska to nje tekaj velika rječ. U drugih krajih, kjer je spadlo več kuj dan metro sneha an kjer so na visokem tu horah več kuj par nas, so jim cjeste očedili ar autobus o kontinuá njegá servicih normalno. Al no njemajo dirita dnakega tratamenta še naši ljudje? Mi ve kudamo, k' ja, ker par nas no ljudje plačuvajo tase tej pousod po Italiji.

HUDA NESREČA U VISKORŠI

Zadnji dan ženarja se je zlo hudo ponesreču naš vaščan Blasutto Bep, star 60 ljet. Bep Blasutto e djelu tu Franciji an tej usako ljeto, e paršóu za fješte ta kiši tah svej fameji, par tikeri e preživu zimo. Tele bót ubogi mož ne mu točala dižgračja, ki to če betí zlo težko, k' o se uarné na pomlad spek tu Francijo. Na zadnji dan ženarja, oku 10. ure zvečar, kar e vihajou uóz oštarije par Staku e spadu dou pod teracin, ki o stoji blizu cjeste an se harbat zlomóu. Možu te paraliziralo obedvje noge an zatuó so ga muorli hitro parpejati tu videmski špitau, kjer so mjedihi ha zadaržali, ker njegá stanje to je zlo težko.

Ve mu auguramo, ki o prece oščepej.

Druga nesreča se je godila u Platiščah, ki pa na nje itako huda. Moderiano Angel — Drejan po domače —, star 70 ljet je padu na tla zavoj ledene poti an se zlomú nogo. Še njegá so muorli pejati u videmski špitau, kjer bo muoru se zdraviti najmanj mjesac dni. Še njemu ve auguramo, k' o dobró oščepej.

SMARTNA KOSA

Dne 31. ženarja je umarla Blasutto Karolina - Olizejeva po domače, stara 70 ljet. Ranca ne bá več časa bouna. Pokopali so jo drugi dan u Viskorši.

NOVA CJESTA

Pred kratkem so autoritadi dodelili vasi Tipana 1,500.000 lir za narditi kolovozno pot, ki bo pejala iz Tipane u kraj Ban, kjer imajo ljudje te vasi senožeti. Djelouci, ki no djelajo ta na tej poti so plačani od 500 do 600 lir na dan. Dobró to bi tjelo betí, ki o se tikeri intereséj za narditi dnake poti še po drugih krajah našega kamuna.

Gradnja novega šolskega poslopja v Ravenci

Ministrstvo za javna dela je nakazalo naši občini 19 milijonov lir za gradnjo novega šolskega poslopja v Ravenci. V kratkem bodo izdelani vsi potrebni načrti in dela se bodo takoj pričela.

Upamo, da bodo v kratkem odobreni tudi načrti za povečanje poslopja osnovne šole in otroškega vrtca v Osojanih, ki so bili že predloženi tozadevnim oblastem.

Pri gradnji teh šolskih poslopij bo zaposleno celo leto več naših delavcev in tako se bo zmanjšala beda vsaj v nekaterih družinah.

ZA PODVIG TURIZMA

Naša občinska uprava zadnje čase zares skrbi za vzdrževanje občinskih cest. Dasiravno je zapadlo precej snega so vse ceste dobro očiščene in posute s peskom. Na vseh križiščih so tudi namestili table — kažipot, da se bodo izletniki počutili bolj udobno, ko bodo prihajali na izlete v našo dolino. Končno je občinska uprava poskrbela cestarjem tudi službene kape.

RIBOLOV IN LOV

Pred nedavnim so v naši dolini ustanovili ribiči svojo sekcijo, ki šteje 30 članov. Njihov program je, da usejejo večjo količino iker v hudourniku Reziji in drugih potokih.

Tudi lovska sekcija se trudi, da bi se v naših gozdovih zaredila divjačina. V ta namen so poskrbeli za lovske čuvaje, da bodo preprečili nastavljanje zank zajcem, ki so jih zadnje čase nastavljali nekateri zlikovci. Tudi ribolov bi bilo treba bolje nadzorovati, kajti čestokrat se dogaja, da mečejo v vodo klor in s tem uničujejo ribje bogastvo.

ZA NAŠE DELO

Djelo u vinogradu

Preca bo trjeba začet obrjezovat vinjike. Kar boste postavjal kolé muorate lepuó gledat, de bo kou na severnem kraju vinjike, de ne bo djelu deblu sjence. Glih takuó veja tuó tud za sadno drevje. Zemlja za novo sajenje vinjik muora bit u tjelem času parpravjena, de boste mogli začet sadit, kar zemlja ne bo več zmarznjena. Kar boste sadil cepljenke gledejte, de pride kraj cepitve vinjike kakih 10 centimetru nad zemljo, ker bo drugač pognú korenine tud zgornji, žlahtni del vinjike, ki ne prenese vinjikinih uši.

. . . na njivi

Tale mjesac muorate začet vozit gnoj na njive an ga tud raztrosit, če je ljepa ura. Hljeuskemu gnoju dodajte tud malo umetnega gnojila. Ozimnemu žitu potrosite sadá 30 kil solitra al pa japnenega nitrata na hektar zemlje.

. . . u shrambi

Parpravite krompir za sjeme. Debú krompir z dostimi očesi razrježite po dougem na več kosou z dve do tri očesi, de se boju rjezane parti zasušile pred saditvijo. Na frišno zrjezan krompir rad gnije u zemlji, posebno če je zemlja mokra an mârzla.

. . . u kljeti

Gledejte, de bo kljet an posoda nimar čista. Kaduor je vino že prodau al popiu, naj gleda, de se prazni sodi ne nauzamejo škodljivih duhou. Sode zažveplate takuó, de na usak hektoliter prastornine u njih zažgete tri grame žvepla. Obroče je trjeba enkrat na ljeto namazat z minijem. Pogledejta večkrat, če je vino zdravo. Bjelo vino se čisti, če se mu doda na 'dan hektoliter 15 gramu tanina, ki ga prej samega raztopite u mlačnem vinu, potlé ga pa ulijete u sod. Gorkuota u kljeti naj bo nimar okuol 7 gradu C.

. . . u hljevu

Pozimi pridejo rade boljezni an zavoj tegá je trjeba hljeu večkrat dizinfetjerat. Za tisto djelo nucajte dva do tri parstuotno vodno raztopino modre galice (solfato di rame). Živina naj bo nimar čista an kar je ljepa ura jo pejite von na prosto. Med fuotar dejte klajno japno, posebno mladi živini.

Kozje mleko

Če se za kozo pravilno skarbi, daje mljeko glih s takim okusom an duhom ku kravje mljeko. Gledat pa muorate na tele reči: Kozi je trjeba dajat samo zdrou fuotar; daržat jo muorate u takem hljevu, ki ima zadost ajarja; skarbjet je trjeba, de je nimar čista, zatuó jo je trjeba večkrat oprat z vodo, kjer ste raztopil malo sode. Če boste s kozo takuó runal, bo dajala nimar okusno mljeko.

Malo prastora - malo čistoče

Če je hljeu majhan, ga je težkuó daržat čistega. Pru posebno veja tuó za svinjake. Na žalost pa so svinjaki u naših krajih zlo tesni. Ker živau gleda, de bi svojega ležišča ne umazala, se obrača takuó, de svoj zadnji konác buj ku muore deleč odnese od svojega ležišča. U preveč majhnem hljevu pa se par tjem prou lahko godi, de umaže korito Vi živau kregate, de je »prase«, a pozabite, de ste tistega največ krivi vi sami.

Računajo, de muora bit u svinjaku za 'dnegá prašiča najmanj dva kuadratna metra prastora. Kadar popravljate stare al djelate nove svinjake, ne pozabite, de je trjeba dat prašiču dost prastora.

O škropivu an škropljenju sadnega drevja

Zadnjikrat smo pisal kakuó je trjeba parpravit sadounjak prej ku se začné škropit sadno drevje, donás bomo povjedal s kjem an kakuó je trjeba škropit.

Vjedat muorate, de je škropljenje kemično djelo an de je trjeba dje'at zatuó z veliko pravidnostjo. Narbuojše zimsko škropivo je navadni an koncentrirani (zgoščeni) drevesni karbolinej. Za uničit kalifornijski kapar nucajte navadne karbolineje (arborin, dendrin, lohzol, arborin-normalni) u 12 do 14 parstuotni raztopini, koncentrirane karbolineje (neodendrin, neolohzol, arborin - ardeč) pa u 8 parstuotni raztopini. Koščičasto sadno drevje (breskve, čerješnje, slive), ki drevesnih karbolinejeu u tisti koncentraciji ne prenesejo pa škropite z žvepleno-japneno brozgo. De se škropivo buj ujame na drevje parmješajte na usakih 100 litru brozge 1 kg željezne galice, ki jo raztopite u nekaj litrih vode. Kjer je sadno drevje močno bouno je trjeba škropit dvakrat: u jeseni, kar listje proč pade z drevesnimi karbolinejі an konc zime z žvepleno-japneno brozgo.

Škropljenje z gor povjedanimi škropivi pa bo pomagalo, samuó, če djelo nardite dobro, tuó se prav, de drevo od varhá do tlu dobro poškropite, de bo oprano. Rjes je, de se par pranju drevesa ponuca več škropiva, a zatuó bo kapar 98% uničen. Stuó par stuó se tistega parazita ne muore uničit an zatuó je trjeba škropit usako ljeto. De se ne poškoduje rastlin, muora bit zimsko škropljenje nareto prej, ku se začnejo brstiči (popki) napenjat. Kar je pa termometer pod nič se ne smije škropit, de ne poškodujete drevja an drevesnih škropilk (pompe).

Če četé, de ostanejo škropilke an cevi (tubi) za dougo časa dobre, jih usak dan muorate oprat po končanem djelu z marzlo al še buojš z gorko vodo u katjero ste vargli malo sode. Pranje je potrjebno par usjeh škropivih, posebno še par drevesnem karbolineju. Po pranju naj se pusti, de se voda odteče iz škropilk, cevi an razpršilnikov (spruzzatori), kar je posebno važno pozna (!ed!), potlé pa jih spravite u suh an ne preveč marzu prastor. Če spravite umazane škropilke, jih škropivo hitro razje an uniči.

IZREKI

Če jebrarja garmi,
se senosek žalosti.

* * *

Na svečnice dan,
pou zime je stran.

* * *

Če je febrarja lepuó,
bo cjelo ljeto garduó.

* * *

Sv. Matija led razbija,
če ga ni ga pa nardi.

* * *

Sv. Valentin
imá ključ korenin.

* * *

Če na svečnico sneži
pomlad se že glasi.

* * *

Če konc febrarja vjetar brije,
dobre ljetine up zasije.

Kaj saďja parďjelajo u Ameriki

Po podatkih iz ljeta 1940 pardjelajo Združene Države Amerike (ZDA) 41% usega sadja na svjetu an tuó:

jabolk 22%, breskev 69%, sliv 39%, pomaranč an manderin 96%, limon 48%.

Zraven tega pride na ameriško produkcijo nad 80% svjetoune produkcije jagod an 45% orjehou.

Za usakega nekaj

ŠIVALNI STROJ rata sčasom težak, ker se je zavoj olja an prahu naredu šmjer. Stroj lahko sami dobro očistite po jamicah z bencinom, potem pa ga namažite s strojnim oljem (olio per macchina). Šivalnega stroja ne daržite tam kjer kuhate, ker mu djela škodo para.

ŽAKJI boju buj močni, če jih daržite približno 20 ur u vodi, kjer ste kuhal hrastovo lubje (14 litru vode an 1 kg. zdrobljenega hrastovega lubja). Potem žakje dobro operite u čisti vodi an posušite. Takuó impregnirani žakji ne ušafajo mufe.

STARA VOUNA bo ratala spet nova, če jo navijete u štrjene an operete u savonovi vodi. Kar perete bjelo vouno parmješajte malo soli, farbani vouni pa ažejda. Štrjene posušite potem u rutah, kar so na pou suhe pa jih objesite na ajar.

U SIR NE PRIDEJO ČARVI, če ga pokrijete z javorjevimi al brjezovimi listi.

TARDO MESO se hitro skuha, če mu med kuhanjem al pečenjem parlijete malo ažejda al žganja, al pa pokapajte meso z oljem an ga pustite stati čez nuoč.

GOSTE LASE buj lahkó počesate, če glounik pomočite u ažejd.

ZMARZNJENA JAJCA so spet dobre, če jih odtajate u marzli slani vodi. Ponucati pa jih muorate hitro.

Kokošji tifo al bjela griža

Tista kokošja boljezen je razširjena po usem svjetu an jo prinaša 'dan bacil. Tista boljezen pride takuole: Na pogled zdrava kokoš, a infestana z bacilom tifa znese infetane jajca. Ponavad iz takih jajc ne veljezejo piščeta, če pa veljezejo se na njih sobít pokažejo znaki bjele griže an že u parvih tjednih krepajo.

Infetani piščanci so slabotni an ne jedo radi. Pjerje stoji pokoncu, perutnice stojijo od telesa an so povešene. Ker imajo mraz gledajo sončne kraje an se tresejo. U istem času pa imajo tud grižo (drisko). Blato bounih piščanceu je rjedko an bjelosive farbe. Pjerje je ob danki (riti) umazano od tjeh iztrjebkou, ki se ponavad še zasušijo na pjerju. Venč part takih piščancu krepa že u par dneh, nekatjeri pa šele čez več tjednou. Tisti, ki boljezen prebolijo ostanejo bacilonosci, tuó se prav, de infetajo zdrave kokoši an uso okuolico, kjer pohajajo. Zatuó se ne smije nucat piščanceu iz infetanih gnjezd za redit, ker iz takih gnjezd pridejo na pogled zdrave kokoši, ki nesejo infetane jajca.

Par starih kokoših an petelinih so znaki boljezni tile: kokoš ne mara jest, pije dosti vode an ima drisko. Blato je rjedko an armenkastozelene farbe. Bouna kokoš sobít takuó oslabeje, de ne muore več stat na nogjh an ponavad u par dneh krepa, če pa ozdravi infetá zdrave kokoši an takuó se z jajci prenese boljezen na piščanca.

Kar se parkaže tista boljezen je trjeba sobít ločit boune kokoši od zdravih an naj ostanejo najmanj tri tjedne same tud potlé, kar so boljezen preboljele. Martvo perutnino je narbuojš zažgat, kokošnjake an dvorišče pa je trjeba dobro dizinfetjerat.

Kup na debelo

ŽIVINA ZA ZAKOL

		po kg.		
Krave	L.	180	do	200
Voli	»	215	»	230
Jenice	»	225	»	240
Teleta	»	370	»	420
Ovce	»	145	»	170
Koze	»	90	»	110
Jagnjeta	»	330	»	350
Prašiči	»	270	»	285

ŽIVINA ZA REJO

		po glavi		
Krave mlekarice	L.	133000	do	166000
Jenice breje	»	133000	»	165000
Prašiči do 20 kg.	»	4600	»	6500

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

		po kg.		
Kokoši	L.	580	do	650
Piščanci (polli)	»	580	»	700
Race	»	500	»	550
Purani (dindije)	»	490	»	580
Gosi (oche)	»	450	»	500
Zajci	»	260	»	275

ŽITARICE

		po kuintalu		
Pšenica	L.	7000	do	7150
Sjerak	»	4400	»	4500
Pšenična moka (0)	»	9250	»	9400
Sjerkova moka	»	5400	»	5500
Otrobi (semola)	»	2900	»	3050

GRADBENI LES

		po kubičnem m.		
Bukovi hlodi	L.	15500	do	16000
Orjehovi hlodi	»	19000	»	20500
Čerješnjovi hlodi	»	18000	»	19000
Smrjekovi hlodi	»	16500	»	18000
Jesenovi hlodi	»	18500	»	21000
Kostanjevi hlodi	»	14000	»	16000
Topolovi hlodi	»	9000	»	11000
Borovi hlodi	»	13000	»	14000

DRVA

		po kuintalu		
Bukova drva	L.	725	do	800
Mehka drva	»	500	»	550
Oglje	»	2850	»	3000

SADJE AN ZELENJAVA

		po kg.		
Korenje	L.	30	do	50
Zelje	»	20	»	35
Karfjola	»	40	»	50
Fižol	»	150	»	250
Krompir	»	25	»	35
Jabolka	»	20	»	50
Hruške	»	40	»	80

SER AN MASLO

		po kg.		
Ser do 2 mjesca star	L.	520	do	550
Ser čez 2 mjesca star	»	620	»	700
Mlekarniško maslo	»	960	»	1050
Domače maslo	»	820	»	850

MENJAVA DENARJA

Zlata šterlina	L.	6300
Napoleon	»	5100
Dolar	»	628
Šterlina karta	»	1650
Švicarski frank	»	147
Belgijski frank	»	12,25
Francoski frank	»	1,58
Avstrijski šiling	»	23,50
Zlato po gramu	»	719
Srebro po gramu	»	17

FRANCE BEVK:

PASTIRCI

II.

Sonce se je razlilo preko vsega pobočja, rosa se je sušila. Ovce so se počasi pomikale po bregu. Njihovi hrbti so se kdaj pa kdaj prikazovali izza grmovja.

Lenart je zapel.

»Dva žnidarja se tepeta
za konček bele niti . . .«

To je bila zelo stara pesem, ki jo je znal od svojega deda. Toda pel jo je strašno kruleče, ker ni imel posluha.

»Tiho!« se je Ferjanč ozrl proti senožeti.

Bilo je vse tiho.

Blaže se je smehljal čez ves obraz in drobno mežikal. Postajalo mu je dolg čas.

»Pripoveduj kaj!« je rekel Lenartu.

Kadar pastirci niso vedeli kaj drugega početi, so si pripovedovali. Prav za prav je pripovedoval le Lenart. Za petje ni bil, toda pripovedovati je znal. Karkoli je slišal, si je vse zapomnil. Dodajal je tudi iz svojega. Ferjanč pa je bil slabega spomina, poleg tega ni imel niti trohice domišljije. Blaže je nosil polno glavo takih čudovitosti, da mu jih ni bilo mogoče opisati. Le kadar je zamižal, jih je razločno videl pred seboj.

Lenart je začel pripovedko o skali, na kateri so sedeli. Slišal jo je bil od deda. O skopuški mlinarici, ki je prišel zlodej po njeno dušo. Mlinarica mu je pokazala veliko skalo in mu je rekla: »Dam ti dušo, če prineseš to skalo do Robidnice, preden zazvoni poldan.« Hudiman je bil zadovoljen. Nosil je, da je vse pokalo, baba se je zbala za svojo dušo. Pa je tekla k fari in zazvonila. Vrag je postavil skalo na tla, zapiskal in se vdrl v zemljo . . . Lenart je to že stokrat pripovedoval, vsakikrat je bila pripovedka nekoliko drugačna. In prav zato je bila za Blažeta vedno nova. Ferjanč pa je poslušal le s polovico ušesa, a vendar je vse slišal.

»Kje pa je mlinarica?« je vprašal.

»Mlinarica? Mlinarica je umrla. Od tega je že dolgo, dolgo . . . Luknjo, ki je ostala za vragom, so zasuli . . .«

Res je bilo nekdaj blizu skale globoko brezno. Vanj je bila pala ovca, zato so ga kmetje zasuli. Zdaj je rasel na tistem mestu velik grm.

Ferjanč se je poslednjič ozrl proti vasi.

»Pojdimo!« je rekel.

Spiezal je s skale. Lenart in Blaže sta mu sledila. Morda si je izmislil kako igro.

2

Naši pastirci — Ferjanč, Lenart in Blaže — so bili bajtarski sinovi. Vsi trije so preživeli skoraj enako detinstvo. To jim ni bilo zmeraj sončno in sladko. Varovati in pestovati so morali svoje mlajše bratce in sestrice. Zaradi tega so prestali nekatero majhno krivico. Pogosto so prejeli šibo mesto kruha. Ko so nekoliko odrasli, so morali v službo.

Do dobra so se seznanili šele na paši. Tedaj pa so si bili ko eno. Ni jih družila le gmajna, ampak v večji meri iste težave in skrbi, iste radosti in bridkosti. Kazno je bilo, da ne morejo živeti drug brez drugega. Vsi trije hkrati so pasli ob gozdu, nad strmino ali pod senožetmi. Če je Ferjanč splezal na drevo, sta splezala tudi Lenart in Blaže. Zibali so se v vejah ko opice. Če se je Blaže umaknil v kolibo, ki so jo bili spletli iz vej, sta prišla za njim tudi Lenart in Ferjanč. Lenart je odšel k studencu, tedaj sta bila žejna tudi tovariša.

Tudi ob nedeljah se niso ločili. Hodili so skupaj k maši. Vso pot do fare so se pretepali z vaškimi dečki. Ali pa so s cokljami tako razbijali po blatu, da je škropilo po nedeljskih oblehak. Nekateri si je s tem prislužil zaušnico. Pred oltarjem so se trkali s komolci. Rezali so grde obraze, da bi drug drugega pripravili v smeh.

Nekoč se je bil Ferjanč na glas zasmejal. Učitelj, ki je sedel v klopi ob zakristiji, je iztegnil roko in ga je potegnil za uho, Ferjanč je ves zardel, ne samo v uho, ampak tudi v obraz. Pozneje se je bahal, da ga ni nič bolelo. Toda bolela ga je očitna sramota.

»Nima pravice, da bi me vlekel za ušesa,« je dejal.

Lenart in Blaže sta mu iz srca pritrdila.

Pastirci namreč niso hodili v šolo. V Robidnici takrat še ni bilo učitelja. K fari pa je bilo dobro uro hoda. Nobena postava jih ni silila pod učiteljevo palico. Hodili so le nekateri, ki so imeli dovolj časa. Pastirci so morali pasti. S kakšno pravico bi jih tedaj učitelj vlačil za ušesa?

Četudi naši pastirci niso hodili v šolo, so vsi trije znali brati. Naučili so se pozimi, ko je sneg ležal okrog hiš. Pri Brdarjevih je poučevala gospodinja. Pri Kolkarju gospodar, a pri Pologarju starejša hči. To učenje nikakor ni bilo za šalo. Domači so bili glede branja prav tako strogi kot glede molitve. Pri molitvi nihče ni smel zadremati. Pa tudi ne pri starem, raztrganem abecedniku.

Včasih so morali vzeti knjigo tudi s seboj na pašo. A kdo jo je odprl in pogledal le črko? Nihče. Drevje je bilo prezeleno, nebo premodro, sonce je presvetlo sijalo. Zmotil jih je vsak metulj, vsak čmrlj, ki jim je brenčal mimo glav. Knjige so bile pripravne, da so sedali nanje. Tako jih kamenje ni zbadalo skozi hlače.

Pastirci so hodili v šolo življenja. Ta je bila dostikrat trda.

Ovce so dobre, pohlevne živali. Tako učijo knjige. Pastirci jih drugače poznajo. Da, res, nekatere dni se pasejo tako mirno, da ne potrebujejo pastirjev. Pa jim nenadoma šine v glavo, da si začnejo izbirati pašo. Tedaj begajo z enega konca gmajne na drugega. Nikjer jim ni zadosti dobro. Ali pa se preplašijo od niča, da se poskrijejo po grmovju. Kadar so pastirci najbolj zatopljeni v svojo igro, se ovce spomnijo in uidejo domov. Ali pa se spremenijo v čredo škratov, silijo prav tja, kjer je najbolj nevarno. Takrat jih ne vzdrži noben plot. Sam vrag jih vodi, že se znajdejo nad prepadi. Skale in brezna, niti šopa trave, a prav tam se počutijo kot doma. Ne pomagajo mile besede, ne palica ne zvijača. Tu neha vsaka pastirska učenost. Kadar ovca z zlomljenimi nogami leži pod skalo, ostaneta pastircu le še bridkost in solze. Pastirci radi pojejo in vriskajo. Kadar so tihi, je žalostno. Kadar se jočejo, je nad vse žalostno. Pod njimi veka ovca, ki ji ne morejo pomagati. Poleg tega se bojijo oditi domov.

Pastircem se naglo posušijo solze. Že skozi jok se jim posmeje misel na bogastvo gmajne in na raznolikost zabav.

(Nadaljevanje sledi.)

Za naše mlade bralce

VOUK AN LESICA

Vóuk an lesica sta se ložlá dakordo, de grestá po svjetu. Lesica reče: »Ti boš samo debele zajce lovíu, jest bom pa mlade kokoši kradla.« Dobré voje sta odšlá. Tri dni an tri noči njesta vidala žive duše an huduó sta bla lačna. Pa začujeta godbo. Pogledata an poslušata. Pa vidita ob gori ljepo hišo. Zlo sta bila kontenta an lesica sobít ugan': »Ojceta so tam, hitro hodiva! Vóuk, ti pojdi u hljeu an tam ouco ubí, jest grem pa u hišo.«

Vóuk je šú u hljeu. Lesica je pa šla skuoz kuhinjo u hišo an sednela na peč. Na peči je stala skljeda smetane. Za mizo so sedjel noviči, jedli an pil. Lesica ni dougo čakala, sline so se ji cedile, an zaklicala je: »U hljevu je tat-« Domačini ustanejo od mize, usak uzame nuož al vile, sekjero al lopato an gredo u hljeu. Tam je vóuk ouco pograbu an usi so ga začel tuč. Vos stučen an karvau vóuk jim utečé.

Medtjem je pa skočila lesica iz peči na mizo an je use pojedla. Kar so se domači varnil, se je spet skrila na peč. Potlé je pomočila glavo u skljedo smetane, ki je stala na peči, an je uteklá iz hiše. Na trauniku jo je čaku vóuk, ki je biu vos karvau an je tulu. Lesica je jala: »Kaj tuliš, mene pogledej, možgani mi gledajo iz glave,« an mu pokaže glavo, ki je bla usa umazana od smetane. »Nesi me proč!« Vóuk pa reče: »Vos sem stučen an lačan, de težkuó hodim!« Lesica ga potolaži: »Nesi me, pa ti bom pokazala potok, u katjerem je sir.« Vóuk jo zadne na ramo an jo nese. Lesica pa marmrá počas: »Bouni zdravega nese! Bouni zdravega nese!« — »Ka praviš?« upraša vóuk. »O, nič, use me boli, kar mješa se mi u glavi!« Čez nekaj časa spet marmrá: »Bouni zdravega nese!« Telkrat pa vóuk zastop an varže lesico na tla. A u tistem času sta paršla tud do potoka.

Luna je takuó lepuó svjetila, de se je vidalo kamenje u potoku. Lesica reče: »Tuó je sir! Kar pi, pa boš paršú do njega.« Vóuk pije, pije, pa ne muore popit do dna. »Ne muorem več!« reče. »Močno požderjej, glavo pa buj globokó u vodo utakni!« — Vóuk, vos lačen, uboga lesico an se tekaj vode napije, de pokne.

Sneženi mož

Naredil naš je Tine sneženega moža,
v róke ga je zeblo od mrzlega snega.

Sneženi mož ponosno za hišico stoji,
z veliko pipo v ustih prijazno se smeji.

Junaško zdaj izgleda, ko sončeca še ni,
a kadar to posije v solzáh se raztopi.

Lesica an miši

(Tipajski dialet)

Dan bót so šle dvje miši škuol' an njeso obrjetle neč za lošti pod zobe. So kudale obrjesti kako skorjo sjera al' kruha, a še teha to nje bo. Nazadnje so zahledale 'dno debelo jaje od kokoši, 'dno jaje veliko tej 'dna miš.

Dna od miši na reče: »Odperimo no jamo z njim krajam an s tjem druzjim an popimo ha. Takeha objeda njesmo šnjé maj snjedle.

Lesica, ki ne bá skrita za njim harmam, ne je merkala an ne džala: »Nahajmo naj prederó jaje, čon ja potém ha popiti.«

Miši so kapile kuó na pensá lesica an so se ložlé dakordo jej jo narditi. Dna ne lehnila na tla s harbatom an ne s usemi šterimi nohami se daržala tardo za jaje, ta druha miš ne jo pa za rep jela an uljekla tu 'dno škarbino. Ejtako so spravile tu suhúrno njih obet. Sobeto potém ne paršlá lesica an ne se žej lizala usta zatuó, k' ne kudala obrjesti obet, a sóuse te ji šlo tje pod nosam. Na nje obrjetla ne miši ne jaje an takoviš ne ba oku spohnana lesica, k' na kudá betí najbuj furba.

Ta boata an ta božica sestra

Dan bot ne su bé dvje sestré: na boata, na božica. Potem ta boata ne mjela malin e ta božica ne mjela dodiš kanaj. Na nje mjela kuó jim dati jesti.

No žornado na i džala ta boata, k' na ji pridi tu malin mljet. Potem ne šla e zvečer kar ne paršla nje sestrá — ta boata — ne ji džala, k' na ji dej no peščico moke.

To boata ne ji džala, k' na je má rat oku sebé.

Ta božica ne začela plakati anu ne šla ta kiši anu zat ne moko dou s sebé otresla anu ne mjela pouno pouno moke, k' ne paršla bogata, nje sestrá ne pa paršla božica.

Lesica an divjo prase

Lisica je u gozdu zagledala divjo prase, ki se je par deblu 'dnegá drevesa brusilo zobe. Pa ga je uprašala, zakí se brusi zobe, ko ni nobedne nagobarnosti.

Divjo prase je odguarilo: »Za borbo se je trjeba parpravit', kar še nje souražnika. Kar pride souražnik, je prepoznuó parpravjati orožje.«

Zidam hiško...

Zidam, zidam novo hiško,
ne za polžka ne za miško.
Kaj bi polžku hiška?
Sam si jo je zidal.
V luknjici je miška.
Kdo bi ji zavidal?
Zidam jo le zase
in za lepe čase;
ko dozidal bodem,
na sviré zagodem:
Ptička, sreča zlata,
zleti mi na vrata.

Buoh an sveti Pjeren

Kar e Buoh hodóu šnjé po svjetu an e hodóu ž njim sveti Pjeren, te točalo, k' rauno kar sta šla čez dan muost, ne se z oblaka usula touča. Tu mali minutah te bó sóuse žito po njivah potoučeno.

Sveti Pjeren e džáu: »Gospuod, al' to je jušto, k' te češtijéj dobré an hárde judi 'dnako?«

Buoh e stau koj tiho an Pjeren e pensóu: »K' jo bodi já Buoh, já bi tóu druháč djelati.« Tuó to mu nje šlo uóz hlave. An kar sta se bližala uási e džáu: »Ospuod, povjedejmi, sl' njesi šnjé štuf betí Buoh? Já san štuf betí sveti Pjeren!«

Buoh e vidu Pjerenove pensjerje an e džáu: »Al češ, k' ve kambjajmo za današnji dan?« An Pjeren e bi kontent.

Šla sta u 'dnó uás. Ustavila sta se pa 'dnej hiši an ker so bi lačna, so prosili, k' no jim dejta kej za obét. Ospodinja, k' ne speklá kruh, ne dala usakemu 'dan kos.

No hredó indavant po njih poti, jedoč kruh, pa na jim pride pruotim 'dna hči, k' ne je saludála. Pjeren o ju upraša: »Hči, kje te máš tuoj obét?«

»Ha,« na mu se posmeje hči, »muoj obét e šnje tu božjih rokáh.«

»Buoh o stopi tah svetemu Pjerenu an o mu potihoma reče: »Al' njesi čóu, k' o je nje obét tu božjih rokáh? Anjelé si ti Buoh, ti te muoreš jéj dati tuój kos kruha.«

Pjeren e žalostno pohledu kruh an hadáu hčeri, sam pa spožderjóu sline.

Potém so paršlí tu 'dno planino. Pastjer, potém k' e óuce parpejóu past, e tóu nekéj djelati. Buoh pa o ha upraša: »Al' ne boš tuojih óuce hledu?« Pastjer pa o mu dje, k' o jih čé ben hledati Buoh an ejtako e muoru še anjelé sveti Pjeren hledati óuce fin ko nje pastjer paršóu nazát. Sveti Pjeren e bi trudan an e džáu Bohu: »nejčon betí več Buoh.«

Buoh o mu pa reče, k' o muore počakati fin pounoči, zak' ejtako so se ložlí dakordo.

Potém no hredó indavant. Kar so paršlí tu no uás ne ba žej nuoč. No stopnijo tu 'dno oštarijo an uprosijo spanje. Oštjer o jim dáu spanje an potém no sednijo za tauólom an Buoh o kuaže kruha anu vina.

Pjeren e bi trudan an lačan, dobró e mu djelu počitek an te mu dišalo tuó k' e Buoh kuazu. Kar e parvi kos tu usta spravu, no se oupro urāta an pridejo notre u oštarijo duá nuočna uárdijana.

Buoh o ha uprosi: »Nuočni uárdijan, ti tle? Ki o bo na puoštu tebé uárdijóu?«

»Ej,« o mu pravi, »fin ta pounoči naj Buoh uárdijá, po pounoči čon pa já.«

Pjeren e se potuhnóu an o nje maróu neč čuti, ma Buoh e ha rahlo stresóu an nahordóu, k' to je on Buoh an k' o bo muoróu fin pounoči on uárdijati. Pjeren e uštičano ustóu an šóu.

Kar e se po pounoči uárnóu, Buoh e spáu. Pjeren e téj 'dan snóp spadu ta na pastejo, oddahníu e se tekaj močno, k' e Boha zbudou, an e džáu:

»Buoh muoj, rajšej sem Pjeren koj Buoh!«

Indijska pravca

Na velikem palmovem perju so ble tri kapje an so se liščale takuó lepuó ku diamanti. An usaka teh treh kapej je mislila, de je narljeuša an zatuó so se med sabo kregale. U tistem času je šú po vartu indijski buoh an kar je čú, de se kapje kregajo je sklenu, de jih on pomjeri.

»Povjedejmi, odkuod si?« je uprašu parvo.

»Jest sem iz morja,« je odguoríla parva kapja. Ustala sem iz slanega morskega valovja, ponoč me je utargu vjetar an parnesu sem.«

»Jest sem kapja sreče,« je jala druga kapja. »Suzá sem, ki se je ulila iz oči materi, kar je ušafala svojega jubega sina.«

»Odkuod si pa ti?« je uprašu indijski buoh tretjo kapjo, ki je tiho an ponižno mučala.

»Jest sem kapja potu, navadna kapja potu, ki je padla s čelá človjeku, ki je djelu u gozdu.«

Indijski buoh jo je uzeu u roke an jo poslóu u nebo. »Puojdi,« je jau, »postavim te med tvoje sestre — med zvjezde,« an jo je parpeu na nebo.

Za smeh an dobro voljo

Kmet objera na vartu debele hruške. Tuod pride cigan, se ustav an prosi: »Očka, dajte mi hruško!«

Kmet, ki rad ima za norcá ljudi, odguori: »Ne 'dno, kar tri ti dam, če se hitro nekej zlažeš.«

»Dobró. Al buoste mož besjeda, očka?«

»Bom, bodi brez skarbi!«

»Torej mi boste dau zarjes pet hrušk?«

»Ne pet, tri sem jau.«

»Objubiu ste mi jih pet.«

»Lažeš cigan!«

An takuó je muorau dat kmet tri hruške ciganu.

Odgovorni urednik: ***Tedoldi Vojmir***
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Ljudska pravca: Koza in miška

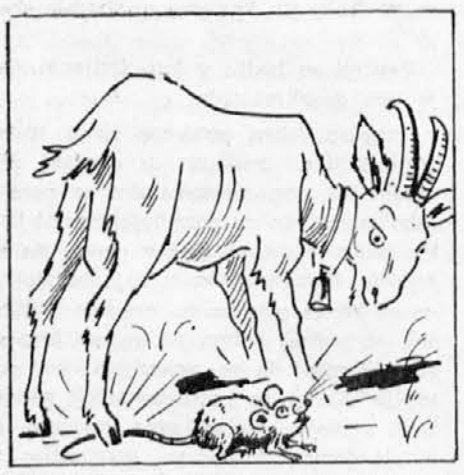

Koza je bila v hlevu, kar ji pride pod noge miška in ji pohodi repek. Miška zajoka in prosi kozo naj bo tako dobra in jo izpusti. Obljubi ji, da ji bo v življenju vedno pomagala. Koza se usmili miške, ki potem veselo smukne v luknjo. Nekega dne priveže kmet kozo k drevesu, da bi se pasla. Koza se pase okrog drevesa in se zaplete z vrvjo ob deblo. Bolj ko kroži, da bi se osvobodila,

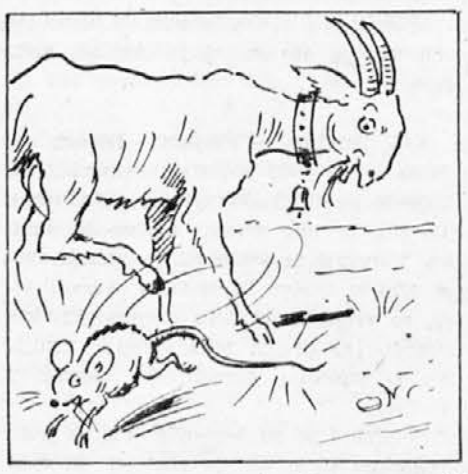

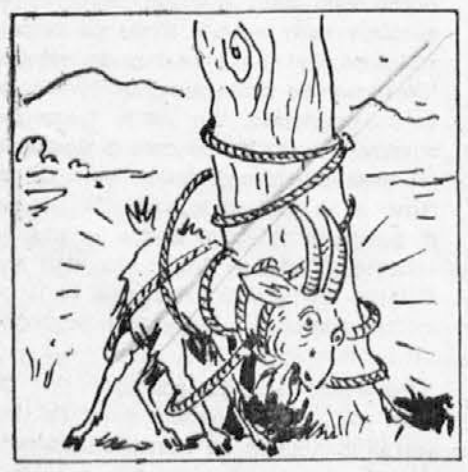

bolj se krajša vrv. Nazadnje postane vrv tako kratka, da se je skoraj zadušila.

Kar priskaklja mimo miška in ko vidi že skoraj mrtvo kozo se spomni svoje

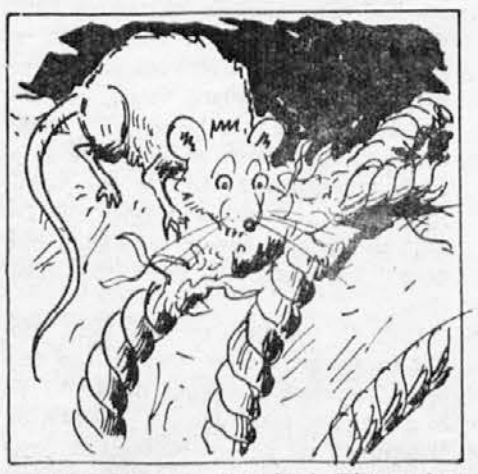

obljube, ki jo je dala kozi. Hitro spleza po vrvi in jo začne glodati, dokler ni

koza rešena. Koza poskoči in se zahvali svoji prijateljici. Tudi miška je vesela,

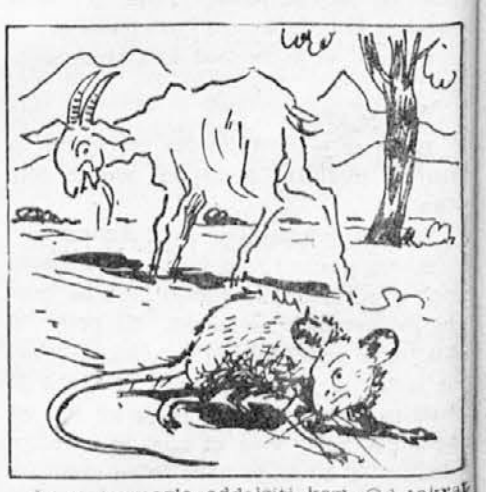

da se je mogla oddolžiti kozi. Od takrat živita koza in miš v prijateljstvu.